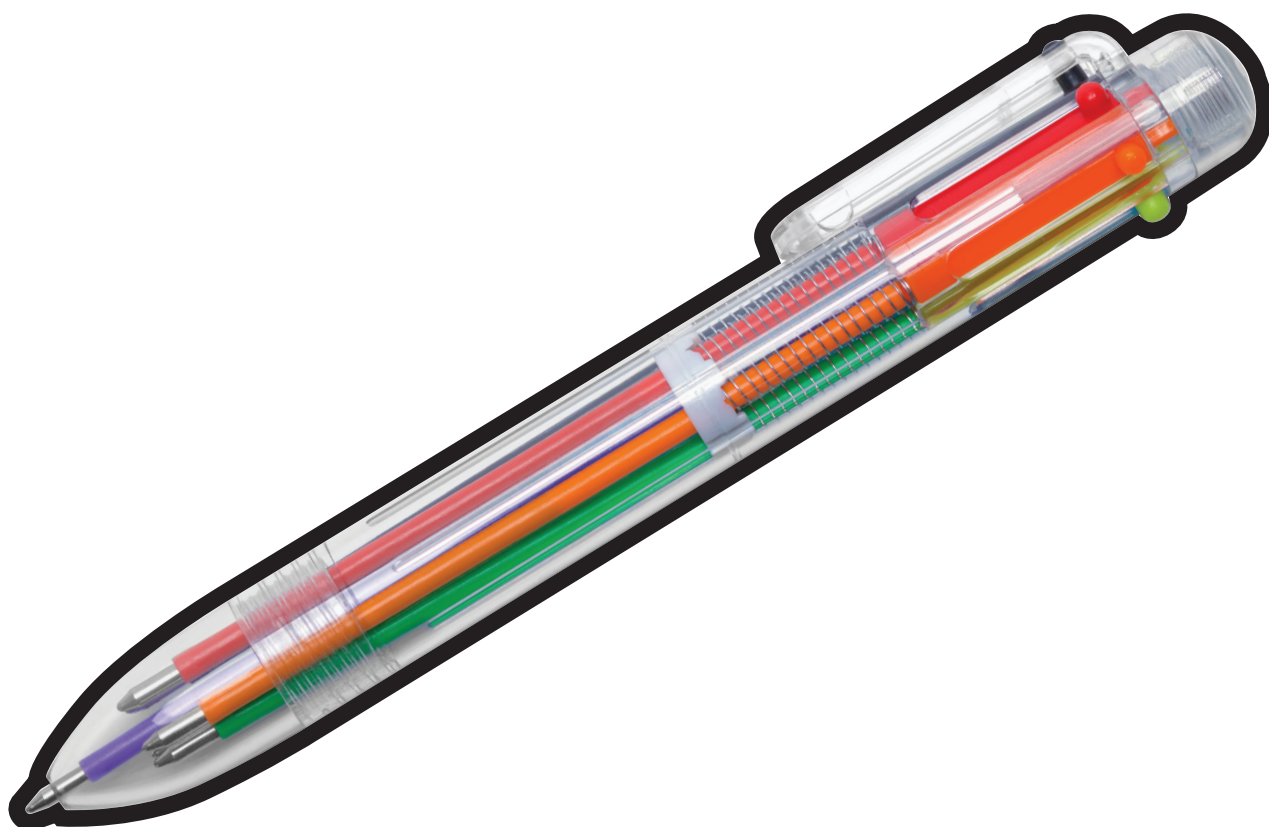

DOCENTENHANDLEIDING

STER

IN SCHRIJVEN

Boom

Voor wie is *Ster in Schrijven*?

Ster in Schrijven is bedoeld voor jongeren die de Nederlandse taal leren, en die tegelijk in het Nederlands leren schrijven. Het kan gaan om jongeren die in het land van herkomst geen of heel weinig onderwijs hebben gevolgd. Daarnaast is het boek ook geschikt voor jongeren die in hun moedertaal wel kunnen schrijven, maar die een ander schrift beheersen dan het Latijnse schrift, bijvoorbeeld het Arabisch of Tigrinya. De laatste groep zal het boek in kortere tijd kunnen doorwerken dan de leerlingen die nooit op school gezeten hebben.

Ster in Schrijven oefent het schrijven in functionele, communicatieve contexten. Daarnaast werken leerlingen in *Ster in Schrijven* aan vrij, creatief schrijven. *Ster in Schrijven* is niet bedoeld voor het puur technisch leren schrijven, dus het aanleren van de basis van klank-tekenkoppeling en schrijfmotoriek.

De alfabetiseringsniveaus

In de alfabetisering van anderstalige leerders hanteren we drie taalniveaus: Alfa A, B en C. Leerders op Alfa A-niveau zijn beginnende lezers en schrijvers. Ze lezen spellend en schrijven voornamelijk de korte, klankzuivere woorden waarmee ze hebben geoefend.

*NB: Op dit moment omvat de reeks *Ster in Schrijven* alleen de niveaus Alfa B en Alfa C.*

Het niveau Alfa B

Lezers op dit niveau hebben niet veel moeite meer met korte en klankzuivere woorden. Ze kunnen nu ook woorden lezen met medeklinkerclusters, zoals straat of schaap. Woorden van twee lettergrepen worden ook gelezen. Veel voorkomende voor- en achtervoegsels, zoals de meervouds-s en -en worden vlot herkend en vloeiend gelezen. Deze vaardigheden stellen de lezer in staat om eenvoudige informatie uit een tekst te halen en zich een idee te vormen van de inhoud.

Receptie (lezen) loopt altijd voor op productie (schrijven). Het is dus niet zo dat de leerder alle teksten die hij kan lezen, ook zelf zou kunnen schrijven. Schrijvers op dit niveau schrijven klankzuivere woorden, medeklinkerclusters en woorden met twee lettergrepen. Dat doen ze niet foutloos, eerder fonetisch min of meer correct: ze schrijven wat ze horen. Ze schrijven korte en eenvoudige zinnen en korte berichten, mits ze de woorden die ze daarvoor nodig hebben al kennen.

Het niveau Alfa C

Het niveau Alfa C komt overeen met het niveau A1 van het Europees Referentiekader (ERK). Lezers op Alfa C-niveau kunnen technisch lezen, al kan het lezen van lange en complexe woorden of woorden waarvan de betekenis niet bekend is, soms nog wel wat haperen. Nu het technisch lezen minder aandacht vraagt, kan de lezer een groter deel van zijn aandacht richten op de

betekenis van de tekst. Hij of zij kan van korte, eenvoudige teksten over alledaagse onderwerpen de belangrijkste informatie begrijpen.

Schrijvers op Alfa C-niveau schrijven korte teksten over zichzelf of anderen in hun directe omgeving, ze kunnen korte berichten, briefjes en notities schrijven. Ze hanteren schrijfconventies (aanhef, afsluiting, datum) als daarop is getraind.

Wat is schrijven?

Schrijven is het overdragen van betekenis via geschreven taal. Vaak schrijven we voor een min of meer bekende lezer, bijvoorbeeld als we appen met een vriendin of een bericht sturen naar een contactpersoon bij een instantie. Sommige schrijvers schrijven ook voor de lol, voor zichzelf of voor een onbekend publiek.

Een belangrijke voorwaarde voor schrijven is het ontwikkelen van de woordenschat. Ook daarom gaat lezen voor schrijven: wie veel leest, leert meer woorden, en wordt daardoor ook beter in schrijven. Veel lezen en veel werken met de nieuwe woorden is daarom een aanrader voor elke leerder van een tweede taal. Maar wie goed wil leren schrijven, zal ook dat zeer geregeld moeten doen en er kilometers in moeten maken. Dat gaat beter als de taken betekenisvol en leuk zijn. Daarom volstaat het niet om de schrijflessen te beperken tot technische oefeningen.

Vier tekstsoorten

Het boek bestaat uit vijf lessen en in elke les schrijven leerlingen vier teksten. Daarbij komen er steeds vier tekstsoorten aan bod:

- 1 een vorm van correspondentie: een brief, een app, een mail of een kaart
- 2 een (zeer) eenvoudig verslag
- 3 een formulier
- 4 een verhaal of gedicht

De tekstsoorten komen niet altijd in dezelfde volgorde langs. De reden daarvoor is dat we aansluiting hebben gezocht bij de inhoud van *Ster in Lezen*. Zo begint het boek *Ster in Lezen Alfa B* met een brief van de school over een schoolreisje, gevolgd door een instructie over het schrijven van een elfje. In *Ster in Schrijven* vullen de leerlingen een formulier in voor de schoolreis en schrijven ze daarna een elfje. Overigens zijn beide boeken gewoon los van elkaar te gebruiken.

Schrijven in rondes

In *Ster in Schrijven* werken we aan functioneel schrijven (schrijven als communicatiemiddel) en aan schrijfplezier. Daarbij trainen we ook systematisch goede strategieën. Schrijven vergt bewustzijn van doel en publiek. De schrijver moet zich afvragen welke boodschap hij wil overbrengen en aan wie. Het natuurlijk schrijfproces is ook een proces dat energie vraagt. Bijna niemand schrijft een tekst in één keer goed, een beginnende schrijver zeker niet.

Om het proces goed in te slijpen, doorlopen we steeds dezelfde stappen. Ze sluiten aan bij het VUT-model. VUT staat voor: vooruitkijken en voorkennis activeren, uitvoeren en terugkijken. In de rondes 1 tot en met 4 wordt vooruitgekeken en wordt de voorkennis geactiveerd, daarna worden enkele benodigde woorden en zinnen ingeslepen, waarna de leerling in ronde 6 aan de eigenlijke schrijftaak begint. Samen met een medeleerling kijkt de schrijver vervolgens terug op zijn prestatie. Daarna wordt het schrijfproduct eventueel verbeterd, waarna in ronde 9 wordt teruggekeken op de taak.

1 **Ronde 1 en 2:** Voorafgaand aan het schrijven wordt de voorkennis geactiveerd: weet je al iets van het onderwerp, wat dan? Welke woorden horen hierbij? Een gesprek is een goede vorm om de voorkennis te activeren. Illustraties of praatplaten zijn erg bruikbaar om de

2 woordenschat te activeren. Ook het maken van een woordspin is een goede werkvorm in deze fase: het reikt de leerlingen al een aantal woorden aan die later in de tekst misschien van pas komen. Het staat docenten altijd vrij om te variëren en oefeningen toe te voegen etc. Daarbij is het nuttig om aan te sluiten bij de actualiteit en de situatie in de klas. Dat geeft leerlingen meer inzicht in het nut en gebruik van geschreven taal.

3 **Ronde 3 en 4:** In deze rondes kijken de leerlingen naar een voorbeeldtekst. Deze zijn toegevoegd omdat we niet kunnen aannemen dat de functies en conventies van allerlei tekstsoorten bekend en vertrouwd zijn bij de leerling. Sta dus stil bij het voorbeeld

4 en bespreek de vragen rond doel en publiek in ronde 4. Leerlingen die nog maar net begonnen zijn de taal te leren, zullen het misschien niet makkelijk vinden om hierop te reflecteren, hiervoor ontbreekt het mogelijk nog aan woordenschat of aan meta-talige kennis. Dat is echter nooit een reden om de vragen niet te stellen. Taalleerders begrijpen meestal veel meer dan dat ze kunnen zeggen. Het aanjagen van het denkproces is hier het belangrijkste. Een goed of goed geformuleerd antwoord is daaraan ondergeschikt.

5 **Ronde 5:** In deze ronde leren de leerlingen nieuwe woorden en structuren die ze nodig kunnen hebben in de tekst die ze gaan schrijven. We bieden grammatica aan maar geven geen regels, het idee is dat leerlingen door het voordoen en nadoen de regel langzaam oppikken. Fouten maken is normaal en hoort bij deze fase van het taalleerproces. Hetzelfde geldt voor spelling. Kofschip-regels etc. horen wat ons betreft niet thuis in de alfabetiseringsklas.

Naast woordenschat, spelling en grammatica komen ook tekstconventies aan bod in ronde 5. Denk aan de aanhef en afsluiting in een mail, de regels met betrekking tot het invullen van formulieren, etc.

6 **Ronde 6:** In ronde 6 wordt de eigenlijke tekst geproduceerd. Dit doen leerlingen doorgaans individueel.

7 In **ronde 7** werken ze samen en bekijken ze elkaars tekst. Dit is een belangrijke stap: het maakt duidelijk dat je schrijft voor een lezer. De eerste vraag is dan ook of de lezer het kan lezen. Is dat niet het geval, dan is de schrijver weer aan zet en zal hij of zij een beter leesbare tekst moeten produceren. Laat leerlingen met een slecht handschrift eventueel op de computer werken. De tweede vraag is of de tekst de inhoud behandelt

die gevraagd werd. Is het formulier volledig ingevuld? Heeft de poster het onderwerp dat gegeven was?

Tot slot wordt de lezer gevraagd of hij of zij een tip heeft voor de schrijver.

8

In **ronde 8** reviseert de schrijver zijn of haar tekst. Het is belangrijk om deze ronde niet over te slaan. Juist van het schrijven van een tweede versie, leren leerlingen veel.

9

In **ronde 9** kijken de leerlingen terug op de taak. Daarbij volstaat het niet om de sterren in te kleuren (al maakt sterren kleuren wel deel uit van de evaluatie). Het is de bedoeling om in een gesprek met de leerlingen terug te kijken op de taak. Hoe is het gegaan? Wat was moeilijk? Hoe is dat opgelost? Werkte de oplossing? Een goede evaluatie gaat in op het schrijfproces. Laat leerlingen hun manieren uitwisselen om met de taak en met problemen bij het uitvoeren ervan om te gaan. En bedenk dat er meerdere wegen naar Rome leiden, er is niet één beste of juiste manier. De beste manier is de manier die aansluit bij de leerder en bij de taak.

10

In **ronde 10** inventariseert de leerling de nieuwe woorden die hij bij het uitvoeren van de taak heeft geleerd. Moedig de leerling aan om met deze nieuwe woorden te werken en ze op verschillende manieren te herhalen.

Feedback

Geeft de docent ook feedback, en hoe dan? De docent kan ervoor kiezen feedback te geven op het schrijfproduct. We raden aan dat de docent zich beperkt tot feedback op leesbaarheid, volledigheid en een compliment en maximaal één tip of verbeterpunt geeft. Het is volkomen normaal dat de teksten van alfaleerders kenmerken bevatten van hun taalontwikkeling, ofwel: fouten. Als je als docent de leerling op al deze fouten zou willen wijzen, dan bereik je daarmee eerder dat de leerling een hekel krijgt aan schrijven, dan dat de kwaliteit van het schrijfproduct vooruit gaat. Het beste dat je voor je leerlingen kunt doen, is zorgen dat ze enthousiast blijven schrijven.

Autonomie

In het boek gebruiken we zoveel mogelijk instructietaal die voor de leerling zelf, met zijn of haar beperkte niveau, begrijpelijk is. Maar omdat de gebruikers van het boek beginnende lezers én sprekers van het Nederlands zijn, hebben ze in het begin nog wel wat hulp nodig. Dat wil niet zeggen dat je alleen klassikaal en met heel veel begeleiding met *Ster in Schrijven* kunt werken. Geef de leerlingen de tijd om uit te vinden wat de bedoeling is, laat ze elkaar helpen, sta overleg toe. Naast leren schrijven is ook leren leren een doel van dit boek.